Europese solidariteit, van wie? voor wie?

Het gaat niet goed met België. Laatst hoorden we dat parlementariërs zich zorgen maken over de afschaffing van de gratis bedeling van warme soep. Nee, niet op straat, waar het de stenen uit de grond vriest, maar in de Kamer van volksvertegenwoordigers. Weldra zullen we vernemen dat men op een blauwe maandag in de donkere gangen van het Paleis der natie een parlementslid doodgevroren heeft teruggevonden.
Het gaat niet goed met Frankrijk. Zelfs de president die ons allen moet redden, is niet zeker of hij nog wel wil. (Of verwacht hij dat we om hem gaan *smeken*?)
Het gaat niet goed met Europa. Zelfs Verhofstadt spreekt over nood aan solidariteit. (Het *joenk* spreekt over alles, als het maar de kranten haalt.)

Wat Europese solidariteit betreft — daarover gaat deze korte tekst.
Maar, vóór ik verder schrijf, even dit, onlangs gehoord: *"Par les temps qui courent, il faut rester optimiste. Gardons le pessimisme pour des jours meilleurs."* (Je kan maar beter optimist zijn, vandaag de dag, en je pessimisme voor betere tijden bewaren.)

Vorige dinsdag las ik een kort artikel in *Le Monde*, dat toch wel een nieuw licht werpt op de Europese solidariteit. Het is van de hand van Philippe Askenazy, *directeur de recherche* bij het *Centre national de recherche scientifique* (CNRS), *École d'économie de Paris*. Hij schreef het in het vooruitzicht van de parlementsverkiezingen gisteren zondag in Finland. En het gaat over Finland, Italië, Frankrijk en Duitsland. België komt er niet in voor. Griekenland ook niet.

Askenazy brengt cijfers die we te weinig lezen.
Finnen staan weigerachtig, of laten we zeggen aarzelend, ten overstaan van verdere uitbreiding van de Europese solidariteitsmechanismen, die nu al Griekenland en Ierland ten goede komen, en straks misschien Italië, en waarom niet Frankrijk? (Terloops: dankzij Europese solidariteit kunnen Ierland en Griekenland aan fiscale dumping doen.)

"Finland heeft weliswaar een bruto binnenlands product (BBP) dat per inwoner een derde hoger is dan het Italiaanse, maar toch is Italië — dat de financiële steun van landen als Finland verwacht — *een rijker land"*, stelt hij.

We volgen de redenering.
De bruto openbare schuldenlast van Italië bedraagt 120% van het BBP (op jaarbasis). De Finse 50%. Askenazy berekent vervolgens de netto-schuldenlast: welke activa heeft elke staat, redelijk beschikbare activa weliswaar (goudvoorraden, aandelen in bedrijven en zo; het Coliseum wordt niet meegerekend). Het Internationaal muntfonds IMF heeft daar cijfers over: de *netto*-schuldenlast van Italië bedraagt 50% van het BBP, Finland heeft een *overschot* van 60%.
Daarbij komt vervolgens het patrimonium van de gezinnen. Volgens *Crédit Suisse* bezitten de Finse gezinnen gezamenlijk een rijkdom van bijna driemaal het BBP: 280%. Italiaanse bijna zesmaal: 590%.
Askenazy telt al die cijfers op, om de beschikbare rijkdom in de twee landen te meten: 490% van het BBP in Italië en "slechts" 340% in Finland. Rekening houden met het niveau van het BBP, wordt dat *netto* 130.000 euro per inwoner in Italië, tegenover 120.000 in Finland. Wordt van de Finnen verwacht dat ze bijspringen om de Italiaanse schuld te betalen? Kunnen de Italianen (vooral de rijkste Italianen) dat niet zelf?

Askenazy geeft ook cijfers voor Frankrijk en Duitsland. Met een netto openbare schuld van 80% en een privé-patrimonium van 510% van BBP, is de gemiddelde Fransman "goed" voor 135.000 euro. De Duitser "weegt" slechts 100.000 euro. Hij is — globaal gezien — de minst begoede van de vier. En van hém worden de grootste inspanningen verwacht. Vóór er sprake is van Europese solidariteit, is het misschien goed dat de steunvragende landen eerst zelf orde op zaken stellen.

Enerzijds zijn er landen waarvan de inwoners hoge belastingen betalen (Finland, Duitsland...), zowel om de interne inkomensverschillen af te zwakken (herverdelingsmechanismen) als om van een goede collectieve dienstverlening te genieten (onderwijs, gezondheidszorg, bejaardenzorg, openbaar vervoer...), en om de nationale rekeningen correct te houden. Er wordt wellicht ook wat beter dan elders opgelet of al dat geld wel goed besteed wordt. De inwoners van die landen zijn lang niet arm, ze zijn gematigd rijk. Anderzijds zijn er landen die er niet in slagen correct belastingen te innen (of dat niet willen doen), landen waar de ongelijkheden groter zijn, de collectieve diensten te wensen overlaten, en waarvan de nationale rekeningen diep in het rood staan. De Staat is er arm (in feite failliet), maar de inwoners zijn er — zelfs gemiddeld — veel rijker. Rekening houdend met het hoge aantal minder begoeden (de grotere inkomens-ongelijkheid), betekent het dat de rijken er echt véél rijker zijn.

Ook daar geeft Askenazy cijfers, weer van het *Crédit Suisse* — dat heel goed geplaatst is als het om centen gaat. *Crédit Suisse* kent het aantal miljonairs per land (Geneefse banken interesseren zich slechts voor gezinnen die *per volwassene* minstens één miljoen dollar bezitten). Ze raamt het aantal dergelijke miljonairs wereldwijd op ongeveer 30 miljoen. Finland telt er 80.000 (1,5% van de bevolking), Duitsland 1,75 miljoen (2,1%), Italië 1,54 miljoen (2,6%) en Frankrijk... 2,61 miljoen (4%): bijna 9% van het wereldaantal.
"Trop de riches tue l'impôt" schrijft Askenazy, in een variant op het bekende "*trop d'impôt tue l'impôt"* (te hoge belastingen verlagen de belastingsopbrengst): 5,5% van de stemgerechtigde Fransen zijn dollar-miljonair, en omdat ze vaker dan de gemiddelde Fransman aan de stemverrichtingen deelnemen, mag je rekenen dat één op de twaalf effectieve Franse kiezers een dollar-miljonair is. Daarom is het weinig waarschijnlijk dat er na de komende verkiezingen aan de grote fortuinen en de inkomsten daaruit geraakt zal worden, ook als daardoor de nationale rekeningen in het rood blijven staan. De armlastige overheden zullen arm blijven, en ook blijvend beroep doen op beter bestuurde landen om hun rekeningen in evenwicht te houden.
In de zogenaamde Europese begrotingsdiscipline ontbreekt een regel omtrent de daadkracht van de lidstaten om eerst binnenlandse particuliere tegoeden aan te spreken (of gewoon om ze niet overdadig te spekken), en pas nadien om buitenlandse steun te vragen. Een regel ook om de geïnde belastingen op een deugdelijke manier te besteden, voor kwaliteitsvolle collectieve diensten en voor effectieve inkomensherverdeling (zonder teveel *"Mattheuseffect"*). Maar dát interesseert Europa niet.

Jef, 6 februari 2012

P.S. 1: Bij het schrijven zoek ik even op het web. Ik lees er dat, steeds volgens *Crédit Suisse*, Belgen gemiddeld nog rijker zijn dan Italianen (maar minder dan Fransen). Ook de nationale rekeningen van België lijken trouwens Italiaans. Een arm land met *gemiddeld* rijke mensen.

P.S. 2: De term *"Mattheuseffect"* komt van wijlen Herman Deleeck. Hij is geïnspireerd op het Mattheus-evangelie 25:14-30 (*"aan wie heeft zal gegeven worden"*), om het sociaal-economisch fenomeen te beschrijven dat overheidsbestedingen vooral ten goede komen aan wie ze het minst nodig heeft.